

✿ BUDAVÁRI ✿

2022. 06. ✿ III. ÉVF. 5. SZÁM

SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS
MAGAZIN

A MAGYAR NÉP LELKÉNEK ŐRZŐI

BESZÉLGETÉS PÁL ISTVÁN SZALONNA NÉPZENÉSSZEL

Kincsek

a palota múltjából

Visszaadjuk

a Budavári Palotanegyedét az embereknek

Várkert Bazár

Mesterek műhelye

NP
NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

**BUDAVÁRI
PALOTANEGYED**

KEDVES OLVASÓ!

TARTALOM

ÚJJÁSZÜLETÉSEK

- 4 Visszaadjuk a Budavári Palotanegyedet az embereknek
- 10 Kincsek a palota múltjából

LÉLEKZET

- 6 A magyar nép lelkének őrzői
Beszélgetés Pál István Szalonna népzeneésszel
- 14 Hauszmann emlékezete
- 16 Mesterek műhelye: Várkert Bazár
- 20 Elképesztő változáson ment keresztül a Vár
Borbás Marcsi a budai Várról

ESEMÉNYEK

- 13 Az államfő első útja
a Szent István-terembe vezetett
- 22 A Tenkes kapitánya a Várkert Bazárban

KARIKATÚRA

- 23 Márai Sándor

AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

- 24 Hírek a Budavári Palotanegyedből

BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

- 26 Az ibolya kékje

KÖZELKÉPEK

- 27 Keresztrejtvény

Az elmúlt hetekben több jeles vendéget is fogadhattunk a budai Várban. Megtisztelő volt számomra, hogy Magyarország újonnan beiktatott köztársasági elnökének, Novák Katalinnak személyesen mutathattam meg a Budavári Palota elsőként felújított részét, a déli összekötő szárnyat és benne a Szent István-termet, melyet Hauszmann Alajos terveit követve építettünk újjá. Megfordultak nálunk a világ legjobb kerékpárversenyzői is. A Giro d'Italia televíziós közvetítésének köszönhetően több millió néző csodálhatta meg a budai Vár gyönyörű épületeit.

Akik mostanában megfordultak nálunk, láthatták, hogy építkezéseinket a tőlünk megszokott lendülettel végezzük: az újjáépülő Vöröskereszt-székház elérte legmagasabb pontját, újra állnak az egykori József főhercegi palota első szintjének falai, illetve a Honvéd Főparancsnokság megújítása is a terveknek megfelelően halad: ahol lehetséges, ott már megkezdjük a harmadik szint földem-szerkezetének kialakítását. Sőt, munkához láttunk a föld alatt is. A napokban elkezdjük a Palota út alatt futó előregedett távhő- és gázvezetékek régóta szükséges korszerűsítését. A felújítás célja, hogy javítsuk az ellátás biztonságát, és lehetővé tegyük a környék intézményeinek a 21. századhoz méltó működését.

Legújabb lapszámunkban rövid összefoglalást adunk a Nemzeti Hauszmann Program eddigi eredményeiről. Bemutatjuk a Budavári Palotanegyedben megvalósult fejlesztéseket, és áttekintjük a következő négy évben ránk váró feladatokat, így a Budavári Palota Szent György tér felőli szárnyának megújítását is. Munkánkat névadónk, Hauszmann Alajos szellemiségéhez hűen végezzük, a nagyszerű építész születésének 175. évfordulójára június 7-én emlékeztünk a Fiumei úti sírkertben, ahol a mester leszármazottjai is jelen voltak.

Megszokhatták, hogy magazinjainkban mindig beszámolunk az épületek felújítása során tett érdekes

felfedezésekről is. Nemrégiben, a palota pincéinek feltárása közben az egykori dísztermeket ékesítő kandallók felbecsülhetetlenül értékes darabjaira bukkantunk. Júniusi lapszámunkban önálló cikket is szentelünk a páratlan leleteknek.

Köszönöm, hogy továbbra is követik és támogatják a munkánkat!

*Fodor Gergely
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője*

BUDAVÁRI SÉTÁK, III. ÉVFOLYAM 5. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Kőrösi Gábor

Vezető szerkesztő: Németh Mónika Főmunkatárs: Csermely Gábor

A szerkesztőség munkatársai: Borbényi Györgyi, Gyarmati Krisztina, Igazság Arnold, Kúti Klaudia, Leitner Karina, Nagy Nándor, Sándor Zsolt, Serfőző Melinda

Fotók: Dragon Tamás, Dragon Zoltán, Hrotkó Bálint, Kárász Karolina, Thaler Tamás, Alamy, Fortepan, MTI, Shutterstock, Váradí Levente, Várkapitányság archívum, Wikimedia Commons

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című [online magazinműsorunkat](#) YouTube-csatornánkon, és [iratkozzon fel hírlevelünkre!](#)

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu

VISSZAADJUK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDET AZ EMBEREKNEK

Főörség, Lovarda, Szent István-terem, Mátyás kútja, Habsburg-kapu. A Nemzeti Hauszmann Program fő célkitűzése, hogy begyógyítsa az évtizedes sebeket, visszavarrja a Budavári Palotanegyedét a főváros szövetébe, és visszaadja azt az embereknek.

Négy éve ilyenkor még javában dolgoztunk a Karmelita épületegyüttes rekonstrukcióján. A Sándor-palota és a Várkert Bazár felújítása után, 2018 végére egy újabb ikonikus épület született újjá. Ezt követően a Budavári Palotanegyed újjáépítése is lendületet kapott. Ekkor még csak terveztük a kommunisták által elbontott és befalazott Szent István-terem – és

ezzel együtt a Budavári Palota déli összekötő szárnyának – rekonstrukcióját, 2021. augusztus 20-ától viszont a palota elsőként újjászületett, díszes történelmi helyisége az ország egyik legnépszerűbb új látványossága. Szintén tízezrek jártak már az újjáépített Csikós udvarban. Az elhanyagolt terület helyén hetven év után Európa legszebb épületei és közösségi terei nőttek ki a

földből: újraalkottuk a Lovardát, a Főörséget és a Stöckl lépcsőt, felújítjuk a Karakas Pasa tornyát, és visszaépítettük a Hauszmann-féle rámpát is. Teljeskörűen megújítottuk a Vár kedvelt szökőkútjait, a Mátyás kútját és a hosszú évek óta nem működő Halászó gyerekek kútját, valamint annak környezetét. A Tabán felől pedig két új, nagy kapacitású lift várja a látogatókat.

Négy éve még nehezen tudtuk elképzelni, hogy mindezek a fejlesztések megvalósulnak. Most, látva az eddigi nagyszerű teljesítményt, már joggal bízhatunk abban, hogy négy év múlva valóban megcsodálhatjuk a Budavári Palota megújított északi szárnyát, és a város történelmi főtere, a Szent György tér is újra a századfordulós arcát mutatja majd. A mai A és B épületben újra a lenyűgöző hauszmanni tereket láthatjuk, a többi között az előcsarnokot, a büfétermet vagy a rendkívül impozáns, több mint 700 négyzetméteres báltermet. Az épületszárnyban a Budavári Palota – és ezen keresztül a teljes Magyarország – történetét bemutató kiállítás is helyet kap majd.

A Dísz tér sarkán 2021 második felében kezdtük meg a Vöröskereszt Egylet egykori székházának az újjáépítését, mely napjainkra már szerkezetkész állapotú. Szintén tavaly elkezdtük a Honvéd Főparancsnokság háborús mementóként álló torzójának megújítását, mely a budai Vár turisztikai kapujaként működik majd. Nem messze onnan, a Karmelítával és a Sándor-palotával

➤ *A Lovardáti tanyai épületet, Strobl Alajos csodás alkotása, a Mátyás kútja rekonstrukciója 2020 szeptemberére készült el*

szemben, elindult a József főhercegi palota eredeti tervekhez hű újjáépítése is.

Kicsit északabbra, a budai Vár polgárvárosnak nevezett részén is vannak feladataink. Tervezzük a Magyar Nemzeti Levéltár Bécsi kapu téri épületének teljes felújítását, illetve a Pecz Samu által jegyzett, de

korábban soha el nem készült épületszárny felépítését. A tervek szerint 2026-ig elkezdjük a mára már leromlott állapotú, Táncsics egykori börtönként szolgáló épület felújítását.

A Vár mellett az ország másik szimbolikus helyszínén, a Citadellán is látványos szakaszba ért már az építkezés. A belső udvar közepén március 15-én felállítottuk Magyarország legnagyobb nemzeti lobogóját, amely azoknak a hősöknek állít emléket, akik életüket adták a magyar szabadságért. Az erődfalon belül egy több mint 6000 négyzetméteres közparkot alakítunk ki, az ágyútoronyban pedig a Magyarország szabadságküzdelmeit bemutató kiállítással készülünk.

Ami a miénk volt, amire egykor büszkék voltunk, és amit büszkén mutattunk meg a nagyvilágnak is, részben már újra itt áll előttünk. Ha van értelmes cél, akarat és erő, akkor a magyar géniusz utat tör magának, és újra és újra megmutatja, hogy világraszóló teljesítményre képes. ✿

➤ *A felújított Habsburg-kaput és Halászó gyerekek kútját 2021 decembere óta tekinthetik meg a látogatók*

A MAGYAR NÉP LELKÉNEK ŐRZŐI

Beszélgetés Pál István Szalonna népzenezzel, a Magyar Állami Népi Együttes művészeti vezetőjével
múlt és jövő generációinak párbeszédéről, az élet meseszerű fordulatairól
és a népzeneben rejlő ősi erőkről.

👉 A Pál István Szalonna és Bandája június 4-én, a nemzeti összetartozás napján adott koncertet a Karmelita Beethoven-termében

✂ **Nemcsak a budai Vár szomszédságában él, de a munkája is ide köti. Mit jelent önnek ez a városrész?**

Több mint húsz éve dolgozom a Hagyományok Házában, igaz, amikor munkába álltam, még Magyar Állami Népi Együttes Művelődési Intézetnek hívták. Közben a főváros több kerületében is éldegéltem, de mindig is az volt a vágyam, hogy a Vár közelébe költözhessek.

Egyszer a Csík zenekarral játszottam a Virág Benedek Ház udvarán. Úgy éreztem, mintha az álmaimba csöppentem volna. Mindig is vonzott a hegedűkészítés világa, a fehérre meszelt, barokkos, mégis egyszerű épületben pedig már az első pillanatban olyan hangulat lengett körül, mint például a nagy mester, Stradivari cremonai műhelyében. Azt éreztem, itt szeretnék élni. Bementen az önkormányzathoz, mert tudtam, hogy

Jó látni, hogy az elmúlt években mennyi gyönyörű szeglete újult meg a Várnak.

önkormányzati lakások vannak az épületben, és jelentkeztem bérlőnek. Kiderült, hogy az egész épület éppen ki van adva, így nem tudtam mást tenni, megadtam az elérhetőséget, és megkértem őket, hívjanak fel, ha újra pályázni lehet valamelyik lakásra. Hét év múlva fel is hívtak.

A várakozás minden perce megért. A hagyományörzés az életem, a hivatásom, így nagyon jó érzés, hogy

immár több mint tíz éve Buda egyik olyan házában élhetek, amely a régi Tabánt idézi, és a mai napig visszaadja a „budapesti Montmartre” hangulatát.

✂ **Van különösen kedves helye a Budavári Palotanegyedben?**

Sokat utazom, de amikor itthon vagyok, minden este teszek egy sétát a Várban. Van egy megszokott útvonalam, jólesik újra és újra bejárni. A Tóth Árpád sétány egy pontján mindig megállok, merengek kicsit. 11 éves lehettem, amikor Kárpátaljáról először utaztunk Budapestre, a Várban léptünk fel. A mai napig emlékszem rá, hogy milyen hatással volt rám. Mint ha valami varázsvilágba érkeztem volna. Gyerekként különösen azok a várbéli épületek tetszettek, melyekre régi zászlómintákat festettek, mert a *Sűsű, a sárkány* házaira emlékeztettek.

Jó látni, hogy az elmúlt években mennyi gyönyörű szeglete újult meg a Várnak. Nemcsak a szebb napokat látott kutak és szobrok születnek újjá, de a valaha itt állt, lerombolt épületek is. Néhány hete felléphettünk a zenekarral a Lovardában és a Karmelita hangversenytermében is. Gyönyörűek ezek az épületek. A Lovarda ácsmunkája káprázatos, nagy élmény látni, hogy milyen elképesztő magas minőségben dolgoztak a századforduló iparosai.

A Karmelitában sokszor játszottam már, amikor még a Várszínház működött az épületben. A felújított hangversenyteremnek remek akusztikája van, a tér egyszerű és letisztult, az ember kihúzza egy kicsit magát, miközben muzsikál.

✂ **Nagyon mély gyökerei vannak a zenének a családjában. Mikor döntött úgy, hogy ön is erre az útra lép?**

Nagyon nem akartam zenész lenni. Kevés olyan gyerek van, aki napi hat órát szeret gyakorolni egy hangszeren. Ráadásul a hegedülés az első két évben komolyan próbára teszi a családot is, nem könnyű kivárni, míg az első hangokat eltalálja az ember. Hat éves korom óta hegedülök, de közben sokáig az volt az álmom, hogy focista leszek. A zenét viszont nem úszhatuk meg, sem én, sem a húgom, Eszter. Édesapám volt a zeneiskola igazgatója, édesanyám pedig a szolféztanár. Milyen szégyen lett volna, ha a gyerekek nem tanulnak zenélni?

Mindketten fanatikusak voltak, a szó legszebb értelmében. Hétközben a zeneiskolában dolgoztak, hétvégén a helyi együttest vezették, fellépésekre jártak. Amikor az iskolában három hónapig nem volt fűtés, mindenkit elhoztak hozzánk, 130 gyerek volt a házban, ott tartották a kóruspróbát.

✂ **Miért éppen a hegedűre esett a választás?**

Édesapám tangóharmonikán játszik, de a tanulmányait karmesterként végezte Kijevben, ahol egy ideig karnagyként is dolgozott az operában. Ahhoz, hogy első karmester lehessen, be kellett volna lépnie a pártba, amit ő visszautasított – így hazatáncolták a fatornyos falujába. Ő pedig elkezdte néptáncra, népzene, Kodály-módszerrel oktatni a gyerekeket, előbb Visken, aztán Tiszapéterfalván. Én már ebbe születtem bele. Apám egész életében két dolog szeretett volna lenni: primás vagy református lelkész. A Szovjetunióban tiltották a vallást, így az egyházi életpálya nemigen volt kivitelezhető. A másik álma pedig azért nem teljesülhetett, mert az a szerep már be volt töltve: a bátyja volt a primás

a helyi együttesben. Megfogadta, hogy ha egyszer fia születik, ezen a két úton el fogja indítani, hátha valamelyik sikerül. Így kerültem a Debreceni Református Kollégiumba, és így lett a hegedű a hangszerem.

Nem első pillantásra, de hatalmas szerelem lett. Gyakori hiba, hogy a gyerekek esetében nem figyelnek oda arra, hogy szép hangú hangszeren játsszanak. Olyan ládagyári hegedűket adnak a kezükbe, hogy azokból talán ma sem tudnék tiszta hangot kicsalni. Eleinte nekem is ilyen volt. Egyszer azonban, egy klasszikus zenei táborban a rossz hangszerem helyett kaptam egy cseh manufaktúrában gyártott hegedűt. Mintha megrázott volna az áram: reggeltől estig játszottam. A nyekergés hanggá változott. A tábor végén a tulajdonos,

aki gyűjtötte a hangszereket, nekem adta.

Ma ötvennél is több hegedűm van, eltökélt célom, hogy egyszer majd csináljak egy hegedűmúzeumot. Kevesen tudják, hogy akárcsak a tudósaink, a hegedűkészítőink is világszínvonalúak. Csodálatos hangszerek születtek a magyar hegedűkészítés aranykorában, a 19. század második és a 20. század első felében, nem egy közülük felveszi a versenyt a legjobb olasz hegedűvel is.

✂ **Hogy történt az összetalálkozás a Magyar Állami Népi Együttessel?**

A nyolcvanas évek közepén fellépett az együttes Visken, a szülőhelyemen. Nagy élmény volt gyerekként látni őket, gondoltam is rá, hogy de jó lenne, ha majd egyszer én is velük muzsikálhatnék. Amikor Budapestre jöttem ifjú közgazdásznak, akkor került az együttes kötelékébe a Galga zenekar, akiktől sokat tanultam. Egyszer megengedték, hogy egy zenekari számban én is velük játszjak. Annyira megtetszett, hogy fogtam magam, és bementem az akkori igazgatóhoz, Serfőző Sándorhoz, és arra kértem, vegyen fel zenésznek. Azt válaszolta, ez kedves és aranyos, de elég hosszú a várólista azokból a kiváló zenészekből, akik állást szeretnének. Felajánlottam neki, hogy egy évig ingyen muzsikálok, aztán eldönthetik, felvesznek-e. Az év végén egy japán turné következett, ahová egyedül küldtek ki a zenekarral hegedűlni. Ez volt a próbája annak, hogy állást kapok-e. 1999-ben történt ez, a próba pedig jól sikerült.

Voltam azóta zenekarvezető primása, primása, karhegedűse és tercese is az együttesnek. Most művészeti vezető vagyok, Mihályi Gáborral, az együttes vezetőjével együtt határozzuk meg a művészeti koncepciót. Persze amikor időm engedi, hegedülök is, hiszen valójában ezt szeretem a legjobban.

✂ **A Magyar Állami Népi Együttes Ezerarcú Délvidék című táncelőadásának próbája**

A NÉPZENÉNEK ÉS A NÉPTÁNCNAK VAN EGY HATALMAS EREJE: ÉREZNI LEHET BENNE, HOGY IGAZ.

MTI/Szigetváry Zsolt

▶ **PÁL ISTVÁN SZALONNA**

Liszt Ferenc-díjas népzeneész, érdemes művész, a Magyar Állami Népi Együttes művészeti vezetője. A Pál István Szalonna és Bandája zenekarral (melyben húga, Eszter énekel) rendszeresen fellép Magyarországon legnagyobb fesztiváljain, de játszottak már Venezuelában, Indiában, Mexikóban és az Egyesült Államokban is. Háromszor muzsikáltak a Buckingham-palotában, kétszer Károly herceg, egyszer Kamilla hercegné születésnapja alkalmából. Koncertjeiken a Kárpát-medence leggyönyörűbb dallamait szólaltatják meg.

✂ **Népzenezőként szinte az egész világot bejárta. Hogyan fogadják a különböző nemzetek a magyar népzenezt?**

A népzene és a néptáncnak van egy hatalmas ereje: érezni lehet benne, hogy igaz, hogy őszinte. Így utat tud találni a legkülönbébb emberekhez is. Mindenki elkezd benne keresni a maga identitását. A zene a Kárpát-medencében végigkísérte egy ember életét: minden fontos életseménynek megvolt a muzsikája, a születéstől a halálig. Aki nem tud magyarul, az is érzi, miről szól. Hiszek abban, hogy ha valaki igazi formájában találkozik a népzenevel, annak a szívébe lopja magát.

Minden fellépés kicsit olyan, mint egy misszió, akár az Állami Népi Együttessel, akár a Pál István Szalonna és Bandájával zenélünk is. A magyar nép lelkét tartjuk ilyenkor a kezünkben, és jól kell bánnunk vele,

az energiák. Nem néptáncosokat és népzenezőket akarok nevelni az emberekből. Azt szeretném, hogy érezzék, hogy ez a dolog a miénk, és jó a részesének lenni. Hatalmas közösségteremtő ereje van, ha csak egy kicsit is tud valaki hozzá kapcsolódni.

✂ **Sokat foglalkozik népzene gyűjtéssel is, járja a falvakat, beszélget az idősekkel.**

Még gyerekkoromban szembesültem azzal, mennyire fontos, hogy megőrizzük a múlt értékeit: négy-öt éves lehettem, amikor a táncmozgalom emblematikus figurái, Sebő Ferenc és Halmos Béla eljöttek édesapámhoz, és megkérték, segítsen nekik a gyűjtésekben. Engem is mindenhol magukkal vittek. Ők ébresztették rá apámat, hogy a népzene, mindaz, ami őt körülveszi, és ami annyira természetes a számára, mint a levegő, olyan érték, melyre vigyázni kell, mert eltűnhet. Rögzíteni, archiválni és dokumentálni kell.

Nem múlhat el úgy például egy erdélyi koncert, hogy ne keressem fel a környékbeli falvakat. Sok anyag gyűlt

Minden fellépés kicsit olyan, mint egy misszió. A magyar nép lelkét tartjuk ilyenkor a kezünkben.

akkor is, ha a Buckingham-palotában vagy éppen a szamoskéri böllérfesztiválon lépünk fel.

✂ **Mit adhat ma a népzene a legfiatalabb generációknak?**

Ha tömören akarom megfogalmazni, akkor tartást. Testben és lélekben. Kereteket ad, megtanít az idősebb generációk tiszteletére, hiszen tőlük kapjuk örökül ezt a tudást. A fiatalok megtanulják, milyen a helyes testtartás, a fiúk a legényesben megtapasztalják az öntudat kifejezési lehetőségeit, a lányok pedig a karikázásban átélik azt, milyen, amikor egy összekapaszkodásban összeadódnak

össze Bartók óta, több emberöltő is kevés lenne hozzá, hogy mindent megtanuljunk. De önmagában már az is értékes, ha leülünk és beszélgetünk az idős emberekkel. Életszagú élmények ezek, kiközkötenek ebből a sokszor bolond, felgyorsult világból. Néha egy egészen rövid beszélgetés is komoly életpasztaátokat rejt, minden találkozás gazdagabbá tesz.

A népzene is ilyen: mindenki az életéhez, a sorsához kapcsolódó alapigazságokat találhat benne. Néha egy ölelést, néha egy fejre koppintást. Az életről szól, emberi sorsokról. Társ a legnagyobb örömben és a legnagyobb bánatban is. ✂

KINCSEK A PALOTA MÚLTJÁBÓL

Előkerült a Budavári Palota néhány századfordulós, különleges díszkandallója: a remekművekre az épületegyüttes egy szinte megközelíthetetlen közmúlagútjában találták rá. A csodásan faragott, például Ferenc József monogramjával díszített márványdarabok, illetve más, a többi között az északi szárny falkutatása során felfedezett leletek nagy segítségére vannak a szakembereknek abban, hogy a palota eredeti szépségében születhessen újjá.

✂ **A kandallóelemek a palota második világháborút követő bontásakor kerültek az azóta szinte megközelíthetlenné vált alagútba**

A múlt egy-egy elrejtett darabjának felfedezése mindenképpen izgalommal tölt el. Sokan emiatt választják hivatásuknak a régészetet, a történelemtudományt vagy épp az építészet- és művészet-történetet, hiszen ezek nem csupán a korábban élt emberek életének megértésében, de az épített vagy szellemi örökségünk ápolásában is alapvető segítségünkre vannak. Ez a fajta lelkesedés fűti azokat a számos területen tevékenykedő szakembereket is, akik arra vállalkoztak, hogy a budai Vár ismét a régi fényében ragyoghasson. Munkájuk elengedhetetlen egy olyan nagyszabású vállalkozás esetében, mint a Nemzeti Hauszmann Program keretében a Várban végzett rekonstrukciós munka, hiszen egy ilyen feladatnál kiemelt fontossággal bír az előzetes kutatás és információ-

gyűjtésének megkezdése előtt rengeteg dokumentumot gyűjtöttek össze és vizsgáltak meg: az eredeti tervrajzok, archív fotók és számlák mellett például a korabeli napilapok

A szakemberek korábban, a déli összekötő szárny vizsgálatakor is rendkívül értékes tudással gazdagodtak, a falkutatás során például Anjou-kori töredékeket, barokk kori homlokzatrészleteket találtak, valamint előkerültek Hauszmann korabeli oszlopok is. Az épületegyüttes északi szárnyán végzett szondázó falkutatási és alapfeltárási munkák során a századfordulón épített palotaépület tetejét díszítő palák liláskék és zöld darabjait, a konyhai, cukrászati és egyéb kiszolgálóhelyiségek zöld betétes és mintázott, fehér keramit padlóburkolatait, illetve ugyanezen helyiségek színes mintázatú Zsolnay falburkolatainak néhány jellegzetes darabját is megtalálták.

Az ilyen munkák közben gyakran érik meglepetések a szakembereket: „A feltárások során előkerültek olyan fragmentumok, olyan maradványok az épületből, amelyekre nem is számítottunk, mert másfajta jellegű eredeti épülettöredékeket vártunk. Ilyen volt például a B épület nyugati homlokzatán talált, az egykori rámpának az oromfalából származó kő” – mondta Kiss Zsuzsanna Emília építész, műemléki szakértő.

A rekonstrukciós munkálatok tervezésének megkezdése előtt rengeteg dokumentumot: eredeti terveket, számlákat, archív fotókat és rajzokat gyűjtöttek össze a szakemberek.

gyűjtés, ez az alapja minden további tevékenységnek. A kutatómunka ráadásul néha egészen váratlan felfedezéseket is tartogat!

FALAK TITKAI

A Budavári Palota megújításának első mérföldkövét a déli összekötő szárny – és a benne található Szent István-terem – újjászületése jelentette 2021-ben, jelenleg pedig a következő szakasz, az északi szárny rekonstrukcióján dolgoznak a szakemberek, akik a felújítási munkála-

képeit is. Ezek a többi között abban is szoktak segíteni, hogy meg tudják határozni a dokumentumgyűjtést követő szakaszban elvégzendő helyszíni vizsgálatok, alap- és földérfeltárások, szondázó falkutatások pontos helyét. Annak érdekében, hogy megtudják, hol érdemes megnyitni a falakat, hogy a lehető legnagyobb eséllyel találjanak eredeti töredékeket, szín- vagy anyagmintákat. Így lehet ugyanis a legtöbbet megtudni az eredeti, hauszmanni állapotokról, ezáltal lehet a rekonstrukció a lehető leghitelesebb.

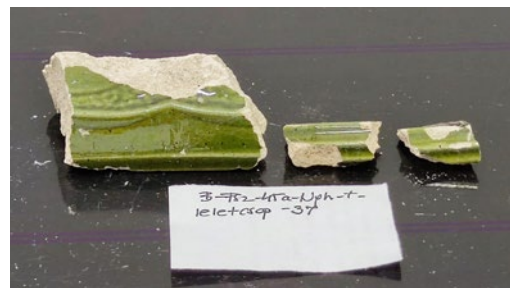
**HETVEN ÉVE
ELTEMETETT KINCS**

Azonban ennél nagyobb meglepetések is várták a kutatókat, akik a falkutatói munkálatok mellett több helyen vizsgálták az épületegyüttes pincéit és elzárt tereit is. A munka során a D és F jelű épületeket összekötő közműalagútban rábukkantak a palota egykori kandallóinak több, felbecsülhetetlenül értékes darabjára, amelyeket hetven éve senki nem látott.

A palota kandallóiról tudható, hogy többségük kisebb sérülésekkel vészelte át a második világháború pusztításait. Még az 1940-es évek legvégén is az eredeti helyükön voltak, azonban az épület bontási munkálatai során valamennyit szétszedték. A most fellelt faragottkő elemek feltehetően ekkor, a palota bontásakor kerültek mai helyükre: „A megtalált darabokon látszik, hogy hozzáértő módon bontották szét és szállították el őket, de csak a mai F épület alagútjáig jutottak” – mondja Fekete J. Csaba műemléki szakértő.

Ma csupán feltételezésekbe bocsátkozhatunk arról, hogyan kerültek a kandallóelemek az alagútba: elképzelhető, hogy az egykori kandallók legdekoratívabb részeit szerették volna elrejtetni, de az is lehet, hogy a több száz kilós tömböket sikertelenül próbálták elszállítani a pincealagúton keresztül. A folyosót később közműalagúttá szűkítették, így hosszú évtizedekre teljesen elzárták az értékes kőfaragványokat a külvilágtól, napjainkra már senki nem tudta, hogy ott vannak.

A leletek azonosítása során kiderült, hogy a legnagyobb, 16 darabból álló csoport a századforduló a krisztinavárosi szárny egykori helyiségeibe, az Andrásy- és a Deák-előcsarnokba készített kandallók elemeket tartalmazza. Ezeket felül előkerült két különösen szépen faragott darab az egykori királyi lakosztály és az első fejedelmi lakosztály között lévő ebédlő márványkandallójából is. Egy további, szépen megmunkált elem az ebédlő és a Szent István-terem között elhelyezkedő, úgynevezett

➤ **Zsolnay-féle falicsempe-darabok (fent) és kályhacsempe-töredékek (lent)**

cercle terem sarokkandallójához tartozott. A Királyi Palotában elhelyezett korszerű kandallókat légfűtésre is használták, vagyis nemcsak díszítőelemek voltak, de természetesen a stílusuk és a színviláguk mindig összhangban volt annak a teremnek a kialakításával, amelybe kerültek. Igen szép faragású mestermunkák voltak különösen gazdag díszítéssel.

A kandallókat egykor Seenger Béla szobrászművész, kőfaragómester készítette, aki maga végezte el az összes szobrászmunkát a gazdagon kifaragott kötömbök fényezésével, csiszolásával együtt. Magyar fehér márványból, más esetben pedig gyüdi márványból készültek. Seenger Béla munkásságáért 1903-ban megkapta az Országos Ipartestület aranyérmét, Ferenc József pedig a császári és királyi udvari kőfaragó címet adományozta neki.

A most megtalált töredékek a palota múltjának fontos darabjai, amelyek segítenek a szakértőknek elérni a Nemzeti Hauszmann Program egyik legfőbb célját: hogy a Budavári Palota teljes rekonstrukciójának segítségével a látogatók ismét a századfordulós fényében csodálhassák meg az épület-együttest. ✂

**A BUDAVÁRI PALOTA TELJES
REKONSTRUKCIÓJÁNAK
KÖSZÖNHETŐEN A LÁTOGATÓK
ISMÉT A SZÁZADFORDULÓS
FÉNYÉBEN CSODÁLHATJÁK MAJD
MEG AZ ÉPÜLETET.**

**AZ ÁLLAMFŐ ELSŐ ÚTJA
A SZENT ISTVÁN-TEREMBE
VEZETETT**

Számos fontos eseménynek adott helyet az államalapító királyunkról elnevezett, különleges helyiség az 1902-es átadásától a második világháborús pusztulásáig: itt állították ki például a Szent Koronát és a koronázási ékszereket IV. Károly koronázását megelőzően, a Zsolnay kandalló előtt felállított asztalon. Magyarország új köztársasági elnöke, Novák Katalin is a Szent István-terembe látogatott el először a beiktatása után.

Magyarország első női köztársasági elnökét május 14-én iktatták be hivatalába. Az ünnepi eseménysor a Kálvin téri református templomban kezdődött egy ökumenikus istentisztelettel, majd 11 órától a Kossuth téren kezdetét vette a díszceremónia, melyen – a katonai tiszteletadást követően – Novák Katalin beszédet mondott. Az eseményen fellépett Balázs János zongoraművész és Rúza Magdi énekesnő is. A beiktatás alkalmából 13 órától megnyílt a Sándor-palota kapuja a közönség számára, Novák Katalin első köztársasági elnöki látogatása pedig a Budavári Palota felújított déli összekötő szárnyába, az újjászületett Szent István-terembe vezetett, ahol Fodor Gergely, a Budavári Palotanegyed megújításáért felelős kormánybiztos fogadta a hivatalba lépett közjogi méltóságot.

Az eseményen részt vett Böjte Csaba atya is, aki árva gyermekekkel együtt érkezett a köztársasági elnök beiktatási ünnepségére Budapestre. A ferences rendi szerzetes 1993 tavaszán hozta létre Déván a Szent Ferenc Alapítványt, melynek célkitűzése közel harminc éve ugyanaz: felkarolni a nehéz körülmények között élő gyermekeket, biztonságos és élhető jelent teremteni számukra, és olyan alapokat

➤ **Novák Katalin köztársasági elnök Fodor Gergely kormánybiztos és Böjte Csaba atya társaságában látogatott el a Szent István-terembe**

adni nekik, melyekre egy teljes életet ígérő jövőt építhetnek.

Magyarország új köztársasági elnökének beiktatása alkalmából május 14-én minden látogató ingyenesen tekinthette meg a századfordulós magyar ipar- és képzőművészet csodáját, a 2021. augusztus 20-án átadott Szent István-termet, mely nem csupán abból ad ízelítőt, hogy milyen nagyszerű palota-együttes állt a Várban a második

világháború előtt, hanem államalapító királyunk előtt is méltó főhajítás. A terem megnyitása óta már közel 70 ezren nézték meg. ✂

HAUSZMANN EMLÉKEZETE

175 éve született Hauszmann Alajos, a Nemzeti Hauszmann Program névadója. A századforduló korának kiemelkedő építész, a Budavári Palota átépítésének vezetője előtt a Fiumei úti sírkertben róttuk le tiszteletünket az évforduló alkalmából.

Hauszmann Alajos Budán látta meg a napvilágot 1847. június 9-én, Hauszmann Ferenc és Maár Anna második gyermekeként. Gyermekkora idilli környezetben telt, kiskamaszként a vegytanért és a dunai evezésért rajongott. Még egy csónakegyletet is alapított a barátaival, amelytől szülei egy csúnya borulás után eltiltották. A gondtalan gyermekornak apja korai halála vetett véget. Alajos 16 éves volt ekkor. Édesanyja egyedül vezette tovább kis fűszerkereskedésüket, ő pedig magántanítványokat fogadott. A reáliskolában kőművesnek tanult, mesterei hamar felfigyeltek a tehetségére. 1864-ben iratkozott be a Műegyetemre, négy évvel később tanársegéd, 1872-ben pedig az intézmény rendes tanára lett. Több mint négy évtizeden keresztül oktatott itt, amivel magyar építészek generációira gyakorolt jelentős hatást. Nagy szerepe volt abban is, hogy önálló építész mérnöki képzés jöjjön létre az egyetemen, magyar nyelven.

Legismertebb alkotásai között találhatjuk a New York-palotát, a királyi kúriát (a volt Igazságügyi Minisztérium Kossuth téri palotáját) és a Műegyetem főépületét. Munkája nagy szerepet játszott a századfordulón abban, hogy Budapest igazi világvárossá vált, a főváros arcú-lata máig magán viseli kézjegyét.

📍 Hauszmann sírjánál Fodor Gergely kormánybiztos, a Várkapitányság vezetője és Móczár Gábor, a Nemzeti Örökség Intézete főigazgatója is beszédet mondott. A megemlékezésen részt vettek az építész leszármazottjai is

Életművének csúcsa a Budavári Királyi Palota tervezése és kivitelezésének irányítása volt, amelyre Ybl Miklós halálát követően, 1891-ben – Ybl akaratának megfelelően és Ferenc József döntésének köszönhetően – kapott megbízást. Munkája során létrehozta Európa egyik legelőkelőbb palotaudvarát.

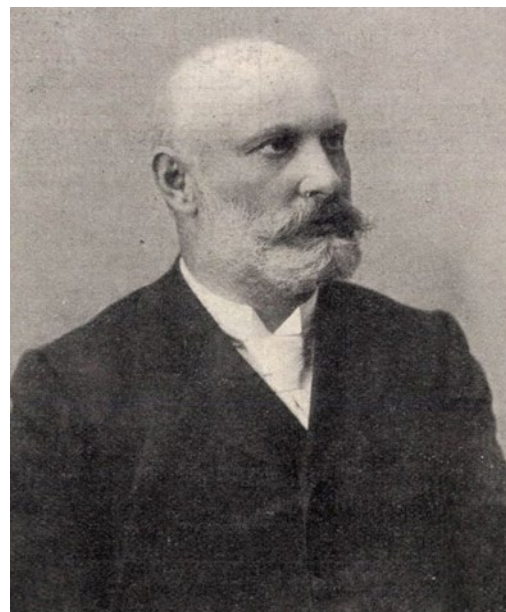
Születésének 175. évfordulóján ünnepélyes koszorúzással emlékezünk a Fiumei úti temetőben a századforduló egyik legnagyobb építésze. Fodor Gergely, a Budavári Palotanegyed megújításáért felelős kormánybiztos az eseményen elmondott beszédében kiemelte, hogy Hauszmann Alajos hagyatéka, amely a magyar építészeti kultúra megkerülhetetlen része, kézzel-

fogható és belakható valóságában ma is itt áll előttünk. „Ha a meszter odafönről figyel minket, talán nincs okunk szégyenkezésre: a munkát a hozzá méltó becsülettel,

Móczár Gábor, a Nemzeti Örökség Intézete főigazgatója beszédében arra emlékeztetett: „Hauszmann Alajos nemcsak építész volt, de a magyarországi építészoktatás egyik

Az előttünk álló években a hauszmanni örökség újabb darabjait szolgáltatjuk vissza a nemzetnek, és soha többé nem engedjük, hogy elvegyék tőlünk.

odaadással és lelkeséssel véghezvük a Nemzeti Hauszmann Program keretében. És már az eredmények is láthatók. A hosszú évtizedekig elhanyagolt, szemetes és kietlen kőszívatag helyén 70 év után Európa legszebb épületei és közösségi terei emelkednek ki a földből. A kommunisták rombolása után ismét eredeti fényében látható a Szent István-terem, újjáépültek a Lovarda és a Főörség épületei, valamint a Stöckl lépcső is. Megújult a Csikós udvar, valamint a budai Vár két híres szökökútja, a Mátyás kútja és a Halászó gyerekek kútja is. Az előttünk álló években a hauszmanni örökség újabb darabjait szolgáltatjuk vissza a nemzetnek, és soha többé nem engedjük, hogy elvegyék tőlünk. Mi, az építők nemzedéke ezzel tisztelgünk a nagy építész emléke előtt” – tette hozzá a kormánybiztos.

megteremtője is. Műegyetemi tanári tevékenysége révén nagy hatást gyakorolt a századforduló magyar építészetére, építészeire. Műtermében több, a kor híressé vált építész tanult, köztük a szintén nem meszse itt nyugvó Alpár Ignác vagy Lajta Béla.”

Az építész sírjánál a leszármazottjai, a kormánybiztos és a főigazgató mellett fejet hajtott Madaras Bence, a Várkapitányság vezérigazgatója és a Hauszmann Alapítvány kuratóriumi elnöke, valamint Rózsa Dávid, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója is.

Programunkkal az a célunk, hogy Hauszmann Alajos örökségét ápoljuk, és szellemiségének megfelelően úgy újítsuk meg a Budavári Palotanegyedet, hogy a végeredmény hűen tükrözze az ő elképzeléseit, amelyek a századfordulón Budapestet európai hírű várossá emelték.

MESTEREK MŰHELYE: VÁRKERT BAZÁR

Fortepan/Budapest Főváros Levéltára/Klősz György

120 évig adott otthont a századforduló és a 20. század művészeinek a mai Várkert Bazár. Közel száz alkotó, egész szobrászgenerációk dolgoztak a csodálatos neoreneszánsz épületegyüttesben. Számos, kulturális és esztétikai szempontból is fontos köztéri szobor született itt, ahol műteremhez jutni szinte csak kihalás útján lehetett.

AZ ELSŐ MŰHELY

A Várkert Bazár egykori műtermeiben dolgozó alkotók sorát a századforduló egyik legnagyobb szobrásza nyitotta meg. Strobl Alajos 1881 szeptemberében költözött Budapestre. Az első három évben egy ideiglenes alkotótérben dolgozott a Magyar Királyi Zeneakadémia épületének harmadik emeletén, majd 1884-ben saját műtermet nyitott az akkoriban Várbazárnak nevezett épületegyüttes árkádsorában. Az Ybl Miklós tervei alapján készült épületet egy évvel korábban adták át a közönségnek, a Gloriett két oldalán 10-10 üzlethelyiségből álló bazársorral. Ezekben előbb kereskedelmi egységek kaptak helyet, majd a gyér vásárlóközönség miatt hamarosan a Budai Nőiipari Tanműhely és a Történeti Arcképcsarnok képtára költözött az üres termekbe. 1888 és 1918 között az épület egy részében működött a Magyar Királyi Női Festőiskola is, Lotz Károly és Deák-Ébner Lajos vezetésével.

Strobl volt az első szobrász, aki saját műtermet nyitott a Várbazár árkádsorában. Öt éven keresztül kizárólag itt, a Budavári Palota szomszédságában található alkotóműhelyben dolgozott, 1889-ben költözött át az Epreskertben kialakított műtermébe. Egy ideig párhuzamosan alkotott mindkét helyszínen, majd várbazári műtermét 1893-ban jóbarátja, Fadrusz János kapta meg. A századforduló emblemikus művésze valószínűleg már itt, a Duna-parti épületben fejezhette be Erkel Ferenc és Liszt Ferenc zeneszerzők szobraikat, melyek azóta is az Operaházat díszítik. Itt készült a Deák Ferenc-mauzóleum fehér márvány szarkofágja, illetve a Magyar Nemzeti Múzeum előtt 1893-ban felállított Arany János-emlékmű

szobrai is. Az egész alakos szobrok mellett Strobl Alajos számos portrét is formázott a várbazári műteremben. Mind közül kiemelkedik Ferenc József mellszobrának története, ugyanis Strobl Alajos volt az első magyar szobrász, akit az a megtiszteltetés ért, hogy megmintázhatta az uralkodót. A kivételes megbízás 1884-ben történt, és rengeteg munkát hozott a fiatal művésznek: a kor legnagyobb közéleti személyiségei adták egymásnak a kilincset nála.

A MESSZIRŐL JÖTT FIÚ

Fadrusz János 1893-ban költözött a Várbazárba, ahol Strobl Alajos egykori műtermét kapta meg. Igazi népmesei történet az övé: Pozsonyban született 1858-ban, zsellércsaládban. Négy elemi és két reáliskolai osztály után édesapja lakatosinasnak adta, ahol díszítőlakatos-munkáknak köszönhetően hamar kitűnt kreatív

képességeivel. Az iparosiskola elvégzése után fafaragással, porcelánfestéssel és gipszszobrok készítésével is próbálkozott. Tilgner Viktor, a bécsi akadémia szobrásztanára akkor

📍 **Fadrusz János Mátyás-szobrát a kolozsvári Szent Mihály-templom mellett avatták fel 1902-ben**

📍 **1893 óta áll a Magyar Nemzeti Múzeum előtt az Arany János-emlékmű, Strobl Alajos monumentális alkotása**

➤ **Strobl Alajos a századforduló magyar szobrászatának vezető egyénisége volt**

figyelt fel rá, amikor gipszből faragott Ahasverus-fejét bemutatták egy pozsonyi kiállításon. Tehetségének híre a városi Takarékpénztár vezetősége ösztöndíjjal támogatta bécsi tanulmányait, ahol előbb Tilgnertől tanult, majd az akadémián Edmund von Hellmer növendéke lett.

„Apám szőlőkapás, anyám szatócsasszony. Mindketten szegények. Jómagam már többre vittem. Voltam Pozsonyban lakatosinas meg lakatoslegény. Jártam több helyütt. Voltam Prágában úszómester, fafaragó Zay-Ugrócon, Bécsben szobrászsegéd” – emlékezett vissza a kezdetekre Fadrusz, aki a szerény gyökerek ellenére is a kései magyar historizmus egyik legkiemelkedőbb emlékműszobrászává vált.

1892-ben kapott megbízást Mária Terézia pozsonyi szobrának megalkotására, egy évvel később pedig megnyerte a kolozsvári Mátyás-szobor elkészítésére kiírt pályázatot. Mindkét alkotás mintája a várbarázi műteremben született. Mátyás királyról készített kétszeres életnagyságú szobrát – melynek mintájáért az 1900-as párizsi világkiállításon nagy-

▶ **AKINEK A KIRÁLY IS MODELLT ÜLT**

Ybl Miklós az Operaház lépcsőházának egy kiemelt pontján szeretett volna egy mellszobrot elhelyezni Ferenc Józsefről, amihez a Bécsben dolgozó, magyar születésű szobrász, Tilgner Viktor egy alkotásáról akart replikát készíttetni. A hazai szobrászművészek azonban, élükön Strobl Alajossal, elégedetlenségüket fejezték ki amiatt, hogy nem magyar művész műve kerül az Operába. Ráadásul Tilgner alkotása sem nyerte el a tetszésüket. Strobl személyesen utazott Bécsbe, és járta ki a főudvarmesternél, hogy az uralkodó modellt üljön neki. Ferenc József azzal a kitétel-lel egyezett bele, hogy a művész nem vesztegeti sok idejét.

Így is történt: 1884. április végén az akkor 27 éves szobrász – aki az udvari etikettnek megfelelően frakkot és fehér nyakkendőt viselt – rendkívüli gyorsasággal alkotta meg a mellszobor alapjául szolgáló agyagmintát. A korabeli sajtó beszámolója szerint az uralkodó mindössze kétszer egy óráig ült modellt a Budavári Palota tróntermében. Egy hónappal később maga Ferenc József látogatott el (a főhadsegéd és más katonatisztek kíséretében) a Várbaráiban található műterembe, hogy megnézzék a kidolgozott agyagmintát. „A palotából a kerten és a bazar egy ajtaján jött le a király az utcára. Rendőrök már akkor korlát-rudakkal tarták vissza a hamar öszszecsődült s tolongó közönséget. De ő felsége kézzel intett a rendőröknek, hogy távozzanak s szóval is mondá, hogy vigyék el a rudakat. Akkor aztán a közönség egész a műterem ajtajáig tolongott. A király meg van elégedve a műszoborral, s mint megjegyzi: nem áll az hátrább azoknál, melyeket róla Zumbusch és Tilgner bécsi szobrászok készíttettek. Tábornoki díszegyenruhában, mellén érdemjelekkel ábrázolja ő felségét, s a mell alatt babérlevelek füzére látható” – írta az eseményről a *Fővárosi Lapok*.

Strobl még ebben az évben elkészítette a minta alapján az uralkodó 86 centiméter magas mellszobrát, carrarai márványból, melyről később számos bronzmásolat is készült.

díjat kapott – 1902-ben avatták fel Kolozsváron, a Szent Mihály-templom déli oldalánál. A szobor kisebb méretű változatát a Budavári Palota Hunyadi-termében is elhelyezték. Ez az alkotás ma a Magyar Nemzeti Galériában tekinthető meg.

A BÁTOR ÚJÍTÓ

Strobl Alajos tanítványa, Ligeti Miklós is ott szerepel a Várbarázi alkotóinak sorában. Valószínűleg itt, Duna-parti műhelyében mintázta meg Bánffy Dezső miniszterelnök kérésére az ismeretlen krónikás, Anonymus szobrát,

➤ **A városligeti Anonymus-szobor komoly vitát váltott ki a kor szobrászai körében**

mellyel máig találkozhatunk a Városligetben. Az 1903-ban felavatott alkotás nagy vitát kavart a művészek körében. Egykori mestere, Strobl elmarasztalta Ligetit a szobor csuklyás, arctalan figurájáért, Fadrusz János azonban egy új, modern művészeti hang-

megnyilatkozásának tartotta az alkotást. A szobor még Juhász Gyula költőt is meghihlette.

Az 1871-ben született szobrászt leginkább az érzelmek, a test-lélek kapcsolata érdekelte, ez tette őt a magyar impresszionista szobrászat egyik legtehetségesebb alkotójává. Remekül bánt a legkülönbébb anyagokkal, nemcsak a kőnek és a márványnak, de a bronznak és a kerámiának is avatott mestere volt. Számos alkotása gazdagítja a mai napig a fővárost: *Csongor és Tünde* című műveit ma a Magyar Nemzeti Galéria bejáratának két oldalán láthatjuk, Déryné Széppataki Rózáról készített, a második világháborúban megsemmisült szobrának másolata pedig a Horváth-kertben látható. A tragikus sorsú trónörököséről, Rudolfról készített alkotását 1908-ban avatták fel, szintén a Városligetben.

A MŰVÉSZET SZOLGÁLATÁBAN

120 évig működtek alkotóműhelyek a mai Várkert Bazár felújítás előtti épületegyüttesében. Volt olyan helyiség, melyet mind ez idő alatt csupán ketten használtak, és volt, amelyik hétszer cserélt gazdát. Istók János, a két világháború közötti időszak egyik legfog-

➤ **Ligeti Miklós műhelyében 1914-ben, a király legújabb mellszobrával (színezett kép)**

Vasárnapi Ujság (1914/7. szám)

SZÁMOS, KULTURÁLIS ÉS ESZTÉTIKAI SZEMPONTBÓL IS FONTOS KÖZTÉRI SZOBOR SZÜLETETT A VÁRBAZÁRBAN.

lalkoztatottabb szobrásza dolgozott a legtovább a műterem soron: az 5. és a 6. számú helyiségben 1896 és 1972 között, 76 évig alkotott. Itt készültek Bem Józsefről és gróf Széchenyi Ferencről mintázott szobrai. Előbbi a Bem téren, utóbbi a Múzeumkertben áll.

Damkö József szintén követte egykori mesterét, Strobl Alajost a Várbaráiba. Elsősorban kisplasztikai, köztéri szobrai és első világháborús emlékművei miatt szerzett hírnevet. Alkotásai néha olyan szerves részeivé váltak a fővárosnak, hogy miattuk nevezték át a köztereket. Például ilyen volt egyik legismertebb műve, Kapisztrán János szobra, amely miatt lett az egykori Nádor tér Kapisztrán tér. A Hess András téren látható, IX. Ince pápát ábrázoló szobor is az ő munkája.

Negyven éven át dolgozott a Várbaráiban idősebb és ifjabb Pál Mihály. Az apa a második világháborút követően, 1950-ben kapott műtermet az épületegyüttes déli bazársorában, közvetlenül az Erzsébet-lépcső mellett. Halála után fia örökölte meg a helyiséget, ahol egészen az 1990-es

évek elejéig alkotott. 1950-ben a műterem még magán viselte az ostrom pusztításának nyomainak: a víz-, gáz-, villanyhálózatnak nyoma sem maradt, a Duna felé néző homlokzat ajtóablak nélküli kormos barlangnyílásnak látszott. „A háború befejezése után négy évvel az ostromlott épület látványa fogadott minket – emlékezett vissza ifjabb Pál Mihály. – Apám műterem-kiutalását lobogtatva rámutatott a szétlőtt halmazra, boldogságtól sugárzó arccal rám nézett, és büszkén mondta: »Látod, ez az én műtermem!« Akkor még hogyan is gondolhattam volna arra, hogy 26 év múlva az én műtermem lesz ez a szétlőtt ütegállás?»

Mindez csupán néhány abból a közel száz művészből, akik rövidebb vagy hosszabb ideig az Ybl Miklós által megálmodott csodás épület egyedi hangulatú műtermeiben azon dolgoztak, hogy legjobb tudásuk és az ihlet pillanataiban született vízióik mentén gazdagítsák a magyar kultúrát, s ezáltal a Várnegyed történetét. ✂

ELKÉPESZTŐ VÁLTOZÁSON MENT KERESZTÜL A VÁR

Mindig is büszke volt a budai Várra Borbás Marcsi, aki szerint az elmúlt évek rekonstrukciós munkálatainak köszönhetően még csodálatosabb, még izgalmasabb lett a Budavári Palotanegyed. A többi között Budapestért díjjal elismert műsorvezető a Nemzeti Hauszmann Program közösségi oldalán mesélt a Várhoz kötődő emlékeiről, érzéseiről.

AHOGY MOST EZ A NEGYED KINÉZ, AZ TULAJDONKÉPPEN MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI PECSÉT LETT MAGYARORSZÁGON!

Borbás Marcsit a 90-es években egy ország szerette meg a Magyar Televízió bemondójaként, szórakoztató műsorok, vetélkedők műsorvezetőjeként és szerkesztőjeként. A *Főtér* című sorozattal az ország minden szegletének nevezetességeit, majd a *Gasztroangyal* epizódjaival az egyes vidékek, települések jellegzetes ételeit mutatta be a közönségnek az elmúlt évtizedekben, töretlen lelkesedéssel és kíváncsisággal. Mindez nem meglepő, hiszen ő maga is imád a konyhában tevékenykedni: gyerekként édesanyjától és a nagymamájától tanulta a főzést, amely szerinte sokkal több egy-egy tál étel elkészítésénél, hiszen a fogásokkal azokat tápláljuk, akiket szeretünk. Elhivatottságát a gasztronómia iránt mi sem jelzi jobban, mint hogy több szakácskönyvet is készített, videó-sorozatot indított a kertészkedésről, és népszerűsíti a helyben termesztett, organikus élelmiszereket. És bár manapság vidéken él, csodaszép emlékek fűzik a Várhoz: „Tíz évig a belvárosban laktam, a pesti Duna-partról gyönyörű Buda látványa. Emellett

18 évig voltam a Budavári Borfesztivál háziasszonya. Elképesztő élmény volt, fantasztikus, ahogy a Jóisten megteremtette ezt a várbéli díszletet. Minden külföldi vendég dicsérte ezt a csodás helyszínt – olyankor mindig nagyon büszke voltam. Amikor a Bocuse d'Or Magyarországon volt, a gálavacsorát az Oroszlános udvarban rendezték meg, és számomra akkor is az volt a legnagyobb élmény, hogy hallhattam a különböző nemzetiségű emberek ámuldozását” – elevenítette fel korábbi emlékeit Borbás Marcsi.

„Nemrég, amikor ismét itt jártam, bizony dagadt az én mellem is, hiszen valami egészen elképesztő változásokon ment keresztül a Vár – folytatta a népszerű televíziós műsorvezető. – Olyan hely lett, ahová muszáj lesz majd feljännöm egy teljes hétvégére, és nyugodtan végigjárni, mert most csak kapkodtam a fejem. Kívül-belül rengeteg visszaépítés és felújítás, mint például a Szent István-terem. Hát az maga a csodálatosság. És hogy elindult a kertek rekonstrukciója. Nagyon jó látni a budai korszót, a serpentin, ahogy az ember sétál lefelé, végig gyönyörű virágok vannak telepítve, miközben megújulnak a várfa-

lak is. Csodás látvány. Eddig sem volt csúnya város Budapest, de ez most nagyon sokat dobott rajta!”

Természetesen a hazai gasztronómia emblematikus szereplője nem tudott kibújni a bőréből, és felfigyelt a kulináris változásokra is: „Nagyon fontos számomra, hogy a korábbi gasztrohelyeket olyan gyönyörű, elképesztő éttermek, bisztrók váltották fel, amelyek tényleg világszínvonalúak – mondta Borbás Marcsi, aki szerint a budai Vár minden tekintetben az egyik legfontosabb látványosságunk. – Bárki, legyen magyar vagy külföldi, a Várba biztosan eljön, ha Budapesten jár. És ahogy most ez a negyed kinéz, az tulajdonképpen minőségbiztosítási pecsét lett Magyarországon!” ✂

A TENKES KAPITÁNYA

1964-ben a fél országot a képernyő elé szegezte Eke Máté története. *A Tenkes kapitánya* nemcsak Zenthe Ferenc számára hozott átütő sikert, de máig generációk sora gondol vissza szeretettel a Magyar Televízió első sorozatára. Kurucok és labancok harcát július 26-án a Magyar Nemzeti Táncegyüttes előadása idézi meg a Várkert Bazár Öntőház udvarán.

A Rákóczi-szabadságharc idejébe repíti nézőjét a Magyar Nemzeti Táncegyüttes *A Tenkes kapitánya* című előadása. A Siklós környékén zajló kuruc-labanc küzdelmek főhőse Eke Máté, Béri Balog Ádám kuruc brigadéros katonája. A Zs. Vincze Zsuzsa által színpadra alkalmazott táncjáték – megőrizve a 13 részes televíziós sorozat legjelentősebb és legszórakoztatóbb epizódjait – megidézi a kuruc kor zenei és mondavilágát, nemzetünk történelmi hagyományait, nevezetes és névtelen hőseinket.

„*A Tenkes kapitánya* a Magyar Nemzeti Táncegyüttes repertoárjának különleges darabja – mesélte Zsuráfszky Zoltán rendező-koreográfus, Kossuth-díjas kiváló művész.

Zsuráfszky Zoltán

JÚLIUSBAN A VÁRKERT BAZÁRBAN

- 07. 02.** Tánc a kertben: A távolság mechanikája
- 07. 03.** Tánc a kertben: #Orfeusz #Eurüdiké
- 07. 08.** Koncert: Antilope Kid – Linczényi Márkó
- 07. 12.** Koncert: Klasszik Lasszó Vitéris Ivánnal
- 07. 13.** Friss Hús Budapest Nemzetközi Rövidfilm-fesztivál
- 07. 20.** Várkert Mozi: Zanax
- 07. 21.** Koncert: Ripoff Raskolnikov & Sárközi Dina
- 07. 26.** Magyar Nemzeti Táncegyüttes: *A Tenkes kapitánya*
- 07. 27.** Koncert: Áron András & Black Circle Orchestra

– Fantasztikus sikere volt a televíziós sorozatnak 1963-ban. Aki ismeri, akkor is fel tudja idézni a főcím dalmát, ha évtizedekkel ezelőtt látta utoljára. Nekünk személyesen is

sokat jelent Eke Máté története, ezért döntöttünk úgy a kétezres évek elején, hogy a zene és a tánc nyelvén szeretnénk elmesélni az embereknek. Kevés filmes vagy színpadi feldolgozása van a Rákóczi-szabadságharc időszakának, noha az a magyar történelem egy igen jelentős korszaka, melyből máig sokat tanulhatunk. Ezért is gondoltuk fontosnak, hogy egy olyan előadásban beszéljünk róla, amely játékosságával, emblematisz jeleneteivel a fiatalabb és az idősebb generációknak is remek kikapcsolódást biztosít. A történet, a gyönyörű korabeli jelmezek és díszletek, valamint Sebő Ferenc csodás zenéje azokat is rabul ejti, akik soha nem látták a sorozatot.”

Az előadást – mely az elmúlt évtizedekben bejárta a Kárpát-medencét Pozsonytól Kolozsvárig – július 26-án mutatják be a Várkert Bazár Öntőház udvarán, a Magyar Nemzeti Táncegyüttes táncosai és zenekara, illetve a Honvéd Férfikar közreműködésével.

www.varkertbazar.hu • A programváltoztatás jogát fenntartjuk!

VÁRKERT BAZÁR

MÁRAI SÁNDOR

A második világháború előtti polgári világ krónikása, a 20. századi magyar irodalom egyik legismertebb, legkedveltebb szerzője.

Kassán született 1900 áprilisában, 1918 őszén költözött Budapestre egyetemi tanulmányai miatt. Ebben az évben jelent meg első, *Emlékkönyv* című verseskötete, mely Kosztolányi Dezső tetszését is elnyerte. Feleségével, Matzner Ilonával 1928-ban költöztek az akkoriban irodalmi negyednek számító Krisztinavárosba, a Mikó utcába. Ő volt az egyik, aki megmutatta a budai Várat az 1935 januárjában a fővárosba érkező világhírű írónak, Thomas Mann-nak.

Márai Sándor és Budapest kapcsolatát az olvasók tán leginkább a *Budán lakni világnézet* című kötetből ismerhetik meg. A könyvből kiderül, miért szerette Krisztinavárost és a Tabánt, illetve hogy melyek voltak itteni életének legkedvesebb színhelyei.

Gaál Tibor grafikusművész, Magyar Arany Érdemkeresztrel kitüntetett portrékarikaturista.

Évek óta dolgozik *Nagy magyarok* című portrészorozatán, melynek darabjai történelmünk máig ható alakjait idézik meg. Rendszeres rovattal jelentkezik magazinunkban.

HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása. Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban voltak, de sokszor el is voltak zárva a látogatók elől.

Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra. Reméljük, ez is elősegíti, hogy a jövőben is megtiszteljenek bennünket figyelmükkel, bizalmukkal.

ÚJAKRA CSERÉLJÜK A TÁVHŐVEZETÉKEKET A PALOTA ÚTON!

A Budavári Palotanegyed megújításának újabb fontos állomásához érkezünk. Június 8-án elkezdjük a Palota úton azt a munkát, amely során a távhővezetéseket kicseréljük és a gázvezetéseket áthelyezzük. A tovább nem halasztható hálózatátalakítás és korszerűsítés csökkenti a meghibásodások kockázatát, az előregedett vezeték kicserélésével javítjuk az ellátás biztonságát, és lehetővé tesszük a környék intézményeinek a 21. századihoz méltó működését.

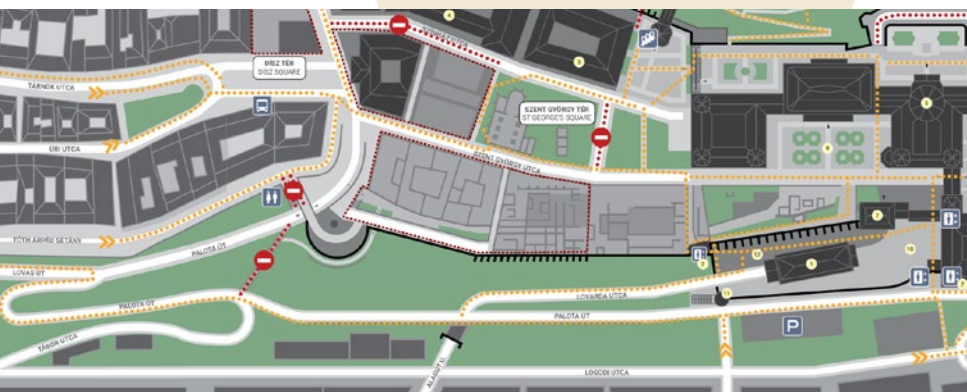
Ahhoz, hogy a munkát a lehető leggyorsabban el tudjuk végezni, részlegesen le kell zárunk a Palota út egyes szakaszait, és ideiglenesen új közlekedési rendet kell bevezetnünk. A Dísz tértől a Lovarda utcáig terjedő útszakaszon június 8-tól félpályás útlezárás lépett érvénybe. Ennek következtében a Dísz tér felől egyirányúsítanunk kellett a Palota út Dísz tértől a Lovas utcáig terjedő szakaszát, itt a gyalogosok terelt útvonalon közlekedhetnek. A Lovas utca és a Lovarda utca között pedig egy sávon, jelzőlámpás irányítással, váltakozó irányban haladhat a forgalom. A Dózsa György térről a budai

Vár felé közlekedők arra számíthatnak, hogy a Palota úton váltó jelzőlámpás forgalomirányítás mellett haladhatnak a Lovas utcáig, viszont a Dísz térre nem hajthatnak be. A közútkezelő az eddigi 3,65 méteres magassági korlátozást a Hunyadi János úton és a Palota út Dísz tér és Lovas utca közötti szakaszán 3,5 méterre módosította, így ennél magasabb járművek nem hajthatnak be a területre.

A fejlesztés ideje alatt a Palota úton továbbra is működni fog az OSZK-gyorslift, illetve a Csikós udvarra vivő 2 új óriáslift, amelyekkel kényelmesen és gyorsan elérhető marad a Budavári Palota szintje. A munkák várhatóan szeptember végéig tartanak majd.

A közlekedési rendről a helyben lakókat és az ide érkezőket táblákon, illetve közösségi médiás felületeinken is tájékoztatjuk. Köszönjük a környéken lakók, az itt dolgozók és a látogatók türelmét!

A pirossal jelölt szakasz mutatja a lezárt, a sárga pedig a javasolt gyalogos útvonalat

ÚJABB KÜLÖNLEGES EREKLYE ÉRKEZETT A SZENT ISTVÁN-TEREMHEZ TARTOZÓ KIÁLLÍTÁSRA

2021 augusztusában Szent István 1635-ben, Rómában készült nagy hermájával nyílt meg a palota elsőként újjászületett terméhez tartozó, *A Budavári Palota csodája* című kiállítás, amely államalapító királyunknak állít méltó emléket. A zágrábi székesegyház kincstárából kölcsönzött, felbecsülhetetlen értékű barokk ereklyetartót – mely ekkor volt először látható a fővárosban – tavaly decemberig csodálhatták meg a látogatók. Helyére egy igazi magyar remekmű érkezett a millenniumi korából: Bachruch Károly ötvösmester munkája, a kalocsai Szent István-herma, mely május 23-ig gazdagította tárlatunkat.

A kiállítás legújabb – a Magyar Nemzeti Múzeumtól kölcsön kapott – hermája az 1750-es években készült Mária Terézia királynő megbízásából a brünni születésű, Bécsben dolgozó Josef Moser műhelyében. Alsó eleme, a rokokó stílusú, aranyozott sárgaréz talpazat foglalja magában az ereklye őrzésére szánt ereklyetokot, amelyet hitelesítő pecsét zár le. Az ereklyetartó István király csontdarabját tartalmazza, a 18. század óta nem bolygatták meg. Az alkotás felső része,

az államalapító uralkodónkat megjelenítő ezüstözött bronzbüszt barokk ábrázolási hagyományokat követ: a dús szakállú, időskori idealizált portré a Szent Koronára emlékeztető koronával jelenik meg.

Az úgynevezett Moser-féle Szent István-herma története kalandosan alakult. Elkészítését követően a bécsi Schatzkammerbe került, Mária Terézia adományaként, majd az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása után egy nemzetközi egyezménynek köszönhetően hozták Magyarországra. Ekkor a csontereklét is tartalmazó eredeti talpazat a 19. században készült mellszobor-másolattal érkezett meg. Májig nem tisztázott, hogy az eredeti mellszobrot mikor és hogyan cserélték ki a kiállított másolatra. Végül az eredeti mellszobor is hazatért egy aukción történt vásárlás után. Josef Moser eredeti műve szintén a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdonában van.

A Szent István-terem már a megnyitásától kezdve telt házzal fogadta a látogatókat, immár közel 70 ezren látták a Budavári Palota elsőként helyreállított történelmi helyiségét. A terem és az új Szent István-hermát is magában foglaló tárlat továbbra is megtekinthető egyórással, személyes vagy digitális tárlatvezetésekkel. Jegyek a helyszínen, illetve a szentistvanterem.hu oldalon válthatók.

AZ IBOLYA KÉKJE

Erzsébet királyné, hacsak tehetne, szívesen időzött Budán, hiszen itt el tudott bújni a Habsburg-udvar merev szigora elől. A legenda szerint, amikor a Budavári Palotában töltötte idejét, megesezt, hogy Sisi titokban is elhagyta az épületet. Ebben nagy segítségére volt az 1875 és 1883 között, neoreneszánsz stílusban épült Várkert Bazár bal oldali bazársorának lépcsőháza. Ha feltűnés nélkül szeretett volna

kiszökni a palotából, csak lesétált a kertbe vezető lépcsőkön, onnan pedig a mai napig az ő nevét viselő díslépcsőházon keresztül azonnal a Duna-parton találta magát.

Az Erzsébet-lépcső mives fémkorlátjait – akárcsak a Várkert Bazár kovácsoltvas főkapuját és további vasdíszeit – Jungfer Gyula, a századforduló nemzetközi hírű díszműkovácsa készítette. A lépcsőház geometrikus vagy növényi mintákkal díszített padlózata jelentősen megsérült a 20. század második felében, a díszes padlószőnyegek motívumgazdaságát idéző terrazzo járóburkolat felújítása komoly kihívást jelentett a szakembereknek a Várkert Bazár rekonstrukciójakor. A díslépcsőház mennyezet- és falmintáiban napjainkban is, akárcsak egykoron, Sisi kedvenc színe, az ibolyakék dominál.

Az ibolya nem csupán a színe miatt volt a magyarok rajongott királynéjának az egyik legkedvesebb virága, de a belőle készült fagyalaltot is nagyon szerette. Noha egész életében különösen ügyelt a legdás karcsúságára, a hűsítő édességet mégis megengedte magának. Sztáray Irma udvarhölgy így emlékezett vissza Sisi étkezési szokásaira: „A fagyalalt fölötté kedves csemegéje volt a Királynénak. A tej volt a legál-

IBOLYAFAGYLALT

Hozzávalók:

- ✿ egy marék ibolyavirág
- ✿ 125 g cukor
- ✿ egy kevés langyos víz

Elkészítés:

Maréknyi ibolyavirágot nyomjunk szét mozsárban, majd adjunk hozzá kevés langyos vizet és 125 g cukrot. A massa egy óra alatt megköt, ekkor tegyük a fagyasztóba. Ha nincs kedvünk kivárni a következő ibolyaszazont, ibolyavirág helyett kísérletezhetünk cukrászati alapanyagokat áruló üzletekben kapható ibolyapasztával. A recept forrása Szabó Margit hiánypótló munkája, a *Gödöllői királyi szakácskönyv*.

landóbb tápláléka. Volt napja, amikor csak kizárólag ezzel élt, máskor megint csak narancsot evett. A sülteket inkább hidegen szerette: az édességből csak keveset engedett meg magának, mert félt az elhízástól. Reggelijét, melyhez rendszeren teát vagy tejet, vaját, hideg húst tálaltak, kilenc órakor végezte, ebédje öt, fél hatkor egy kis sült zöldség és az elmaradhatatlan fagyalalt volt.” ✿

KERESZTREJTVÉNY

Olvasóinkat hónapról hónapra játékra csábítjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodás épületei között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése tehát: melyik várbéli szoborcsoport részlete látható a fotón?

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét július 11-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben (Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire.

	BARANYAI KÖZSÉG	A VÉGEIN ÁTDÓF!	ZENEI MÓDOSÍTÓJEL	PIPERE-MÁRKA	A SZÉLEIN RÁZ!	
1						Ú
RÉSZBEN CSÚF!			KIEJTETT BETŰ			
			MÁGNESES TÉRERŐSSÉG JELE			
KÖTŐSZÓ		HOLMIUM VEGYJELE			RUHAMÉRET	
HÍDVÉGI!		PÁROS FŰGA!			ADY ÍRÓI ÁLNEVE	
	ÉLŐLÉNY-CSOPORT	TÁVOLI ELŐD	JAPÁN FÉLSZIGET		GYULLADÁS	
			SCI-FI-ÍRÓ		AUTÓJEL ÚJ-ZÉLAND	
GEOLÓGIA					ERDÉLY KÖZEPE!	
					ZENEMŰ ELŐTT ÁLL	
PAKSI SPORTKLUB			OMÁNI AUTÓJEL	ZÓNA ELEJE!		KELVIN
			INDULATSZÓ	EGYIK VITAMIN		OXIGÉN VEGYJELE
A JOBB RÖVIDÍTÉSE		HORTOBÁGY RÉSZE			A HOLLÓ KÖLTŐJE	

A nyereményjátékban részt vevő személyek a megfejtés beküldésével hozzájárulnak a személyes adataik a <http://varkapitanysag.hu/adatkezesi-tajekoztato> internetes oldalon elérhető tájékoztató megkezeléséhez a játékban történő részvétel céljából.

Várkert
Bazár

MŰFAJOK TALÁLKOZÁSA

EGÉSZ NYÁRON VÁRKERT BAZÁR!

PIRAMIS | SZÉDÜLETES TUDOMÁNY | VÁRKERT IRODALOM

BLACK CIRCLE ORCHESTRA | TRANSCENDENT WAVES - ZSÁGER BALÁZS

KLASSZIK LASSZÓ | MAGYAR NEMZETI TÁNCEGYÜTTES | KONYHA X SÖNDÖRGŐ

HEGEDŰS JÓZSI | RIPOFF RASKOLNIKOV BAND | SOLÉRE | SUBTONES | FRENK

VÁRKERT MOZI | TÁNC A KERTBEN | BALATON RETROSPEKTÍV | VÁRKERT JÓGA

www.varkertbazar.hu

BUDAVÁRI
PALOTANEGYED